

**МИНИСТЕРСТВО ЗДРОВООХРАНЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
ТАШКЕНТСКАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ
КАФЕДРА ЭПИДЕМИОЛОГИИ**

**МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ СТУДЕНТОВ И
МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**«ПРОБЛЕМЫ БАКТЕРИАЛЬНЫХ, ВИРУСНЫХ И
ПАЗИТАРНЫХ ИНФЕКЦИЙ НА СОВРЕМЕННОМ
ЭТАПЕ»**

**ТАШКЕНТ
30 МАРТ 2023**

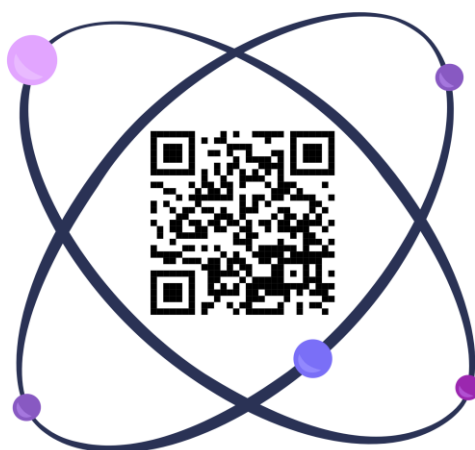
СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СТУДЕНТОВ И МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

«ПРОБЛЕМЫ БАКТЕРИАЛЬНЫХ, ВИРУСНЫХ И ПАЗИТАРНЫХ ИНФЕКЦИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ»

Сборник содержит материалы научно-практической конференции студентов и молодых ученых «Проблемы бактериальных, вирусных и паразитарных инфекций на современном этапе»

Автор(ы) несут ответственность за содержание и качество материалов, включенных в сборник.

Редакционная коллегия:

Шадманов Алишер Каюмович
Ректор Ташкентской медицинской академии

Азизова Феруза Лютпиллаевна
Проректор по науке и инновациям

Матназарова Гульбахор Султановна
Заведующая кафедрой эпидемиологии

Брянцева Елена Владимировна
Доцент кафедры эпидемиологии ТМА

Неъматова Низора Ураковна
Старший преподаватель кафедры эпидемиологии

Модераторы:

Брянцева Елена Владимировна
Доцент кафедры эпидемиологии ТМА

Неъматова Низора Ураковна
Старший преподаватель кафедры эпидемиологии ТМА

ТАШКЕНТ
30 МАРТА 2023 Г.

<i>Umarov F.B., Naimova Z.S.</i> YUQUMLI KASALLIKLAR HAQIDA ASOSIY MA'LUMOTLAR, YUQUMLI KASALLIKLARNING XUSUSIYATLARI VA KLASSIFIKATSIYASI, YUQUMLI KASALLIKLAR PROFILAKTIKASI, INFEKSIYA MANBAINI ZARARSIZLANTIRISH BO 'YICHA TADBIRLAR	36
<i>Umarova M.N., Marupova M.A.</i> OG'IZ BO'SHLIG'I MIKROFLORASINING PATOGENETIK XUSUSIYATI	39
<i>Xasanova M. I., Raximova X. A.</i> VIRUSLI GEPATIT B NI DAVOLASHDA DORI VOSITALARI BILAN BIRGA ZUBTURUM O'SIMLIGINI QO'LLASHNING SAMARASI	40
<i>Xojiqulova D.N., Toshmatova G.A.</i> ROTA VIRUS INFEKSIYASI VA UNINGPROFILAKTIK CHORA TADBIRLARI	41
<i>Xushvaktov A.S., Rustamov A.A., Eshmamatov R.Sh., Qutliyev J.A.</i> JANUBIY VILOYATLARIDA XIZMAT QILAYOTGAN SERJANTLAR TARKIBIDAGI SHARTNOMA ASOSIDAGI HARBIY XIZMATCHILARNING ZOONOZ TERI LEYSHMANIOZI BILAN KASALLANISH TAHLILI	43
<i>Xushvaktov A.S., A.Rustamov A.A., Xolmurodov S.Z., Qutliyev J.A.</i> MUDDATLI HARBIY XIZMATCHILARNING TONZILLIT BILAN KASALLANISH KO'RSATKICHLARINI TIBBIYOT XIZMATINING PROFILAKTIK YO'NALISHDAGI ISHLARINING SAMARASI SIFATIDA BAHOLASH	44
<i>Газиев О., Хайитов М.С.</i> JIGARNING INSON ORGANIZMIDAGI ROLI	45
<i>Даулетназаров Н. К., Матназарова Г.С., Брянцева Е.В.</i> СТРУКТУРА ТУБЕРКУЛЁЗА ОРГАНОВ ДЫХАНИЯ У ДЕТЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН В 2020 ГОДУ	46
<i>Усмонов А.Х., Дехканова Н.Н.</i> ПРОБЛЕМЫ БАКТЕРИАЛЬНЫХ, ВИРУСНЫХ И ПАРАЗИТАРНЫХ ИНФЕКЦИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ МЕДИЦИНЫ	46
<i>Жамолиддинова Н.Б., Дехканова Н.Н.</i> БАКТЕРИАЛЬНЫЕ, ВИРУСНЫЕ И ПАРАЗИТАРНЫЕ ИНФЕКЦИИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ МЕДИЦИНЫ	47
<i>Курбонова С.Т., Отамуродов Ф.А.</i> ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА КОЖНОГО ЛЕЙШМАНИОЗА В СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ	48
<i>Магзумова Н.М., Мусаева А.Ф.</i> СОЧЕТАННАЯ КОРРЕКЦИЯ СИНДРОМА ПОЛИКИСТОЗНЫХ ЯИЧНИКОВ У ЖЕНЩИН	49
<i>Мадаминов Ф. А., Шокиров Ж. М.</i> ЛЕЧЕНИЕ ИНВАЗИВНОГО МУКОРМИКОЗА У БОЛЬНЫХ COVID-19	50

Gepatit B bilan og'rigan bemorlarning ko'pchiligida kasallik alomatlari uzoq vaqt davomida kuzatilmaydi. Virus tibbiy ko'rik yoki homiladorlik uchun ro'yxatga olish uchun zarur bo'lgan laboratoriya qon tahlillari o'tkazilishida tasodifan aniqlanib qolishi mumkin. Bunday hollarda maxsus tahlil — «avstraliyalik antigenni» aniqlash uchun qon tahlili amalga oshiriladi.

Hozirgi kunda mavjud dori vosistalarining hech biri bemor organizmini virusdan to'liq tozalay olmasa ham, ular virus ko'payishini to'xtatishi va shu tariqa jigarining shikastlanishini kamaytirishi mumkin. Asosiy terapiya dasturi kasallikning shakli va inson organizmining individual xususiyatlaridan kelib chiqib tanlanadi.

Gepatit B surunkali bosqichga o'tishi bilan bemorlarga kompleks davolash buyuriladi:

1. Antivirus ta'sirga ega preparatlar (adefovir, lamevudin va boshqalar);
2. Jigar sklerozi rivojlanishini sekinlashtirishi mumkin bo'lgan preparatlar (interferonlar);
3. Immunomodulyatorlar, bunda bemorning tanasida immunitet reaksiyalari normallasadi;
4. Gepatoprotektorlar, ularning vazifasi hujayra darajasida jigarining gepatit B virusiga qarshiligini oshirish;
5. Maxsus vitamin va mineral komplekslar.

Surunkali gepatitda fitoterapiya, ya'ni, giyohlardan foydalanish jigar xujayralaridagi modda almashinuvini yaxshilash hisobiga uning faoliyatini yaxshilashga qaratilgan. Surunkali gepatitni davolash uzoq muddat, ba'zida bir necha yillar davom etadi. Giyohlarning damlamalarini ichish esa antibakterial, o't xaydovchi, shamollashni tuzatuvchi va spazmolitik ta'sir qilib, jigar to'qimalaridagi salbiy o'zgarishlarning oldini oladi. Gepatit Bni davolashda dorilar bilan birga giyoxlardan Zubtutumni damlab ichish xam yaxshi samara beradi.

Zubtutum (Plantago) — zubtutumdoshlar oilasiga mansub 1—2 va ko'p yillik o'tlar turkumi. 260 tacha turi ma'lum. O'zbekistonda 6 turi uchraydi. 4 turidan dorivor o'simlik sifatida foydalaniladi. Zubtutumning yana bir nomi bargizub. Yunonlar va Rimliklar uning urug'i bilan dezenteriyani davolashgan. Ibn Sino esa zubtutumni qon oqishini to'xtatishda va yaralarni tuzatishda tavsiya etiladi. Olovdan kuygan joylarga quloq osti shishlariga foyda qiladi. Barglarining shirasini quloqqa tomizilsa og'riqni bosadi, ildizi chaynalsa yoki qaynatmasi bilan og'iz chayqalsa tish og'rig'ini to'xtatadi.

Tibbiyotda asosan ikkita – Burga bargizub va Katta bargizub turlari ishlatiladi. Tarkibida vitamin S va K, shilliq, achchiq va oshlovchi moddalar, limon kislota mavjud.

Bargizub preparatlari balg'am ko'chirish, og'riq qoldirish, bakteritsid va yallig'lanishlarni tuzatish xususiyatiga ega. Bargizub barglaridan tayyorlangan damlama va qaynatma bronxit, bronxial astma, ko'kyo'tal va silni davolashda xam qo'llaniladi. Sarxil barglarining suvi oshqozon kislotaligi pastligi bilan kechuvchi surunkali gastritda, shuningdek, oshqozon va o'n ikki barmoq ichak yarasida foyda qiladi. Bunday suv oshqozon shirasi ajralishini yaxshilaydi, qonda gemoglobinni ko'paytirib, xolesterinni kamaytiradi.

Bundan tashqari, bargizub preparatlari xoletsistit, buyrak yallig'lanishi, sariq kasalligi, dermatitni davolashda, bachadon, bavoasil, oshqozondan qon oqishini to'xtatishda ishlatiladi. Bargi yaralarga qo'yilsa, tuzalishiga yordam beradi. Unutmang, bargizub preparatlari oshqozon kislotaligi ortiqchiligi bilan kechuvchi oshqozon yarasida tavsiya etilmaydi.

Kimyoviy tarkibi: vitamin C -44,9 mg, vitamin PP -0,8 mg, vitamin B2 -0,28 mg, vitamin A -0,08 mg, kaliy -382 mg, kalsiy -241 mg, fosfor -41 mg, magniy -22 mg, marganez -1,2 mg ni tashkil qiladi.

Yuqumli kasalliklar shifoxonasidagi bemorlarning 58 nafarini davolashda dorilar bilan birga Zubtutum o'simligini ko'ngillilarga tavsiya qilganimizda, ularning 20 nafari dori bilan birga Zubtutum damlamasini ichishdi. Barcha zubtutum damlamasi ichgan kasallarimda laborator-klinik sog'ayish kuzatildi.

Xulosa: Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, agar bemorlar Gepatit B ni davolashda tavsiya qilingan virusga qarshi dorilar bilan birga Zubtutum o'simlik bargi damlamasi istemol qilsa kasallik samarali davo topadi

ROTAVIRUS INFEKSIYASI VA UNING PROFILAKTIK CHORA TADBIRLARI

Xojiqulova D.N
Ilmiy rahbar: Toshmatova G.A.
Toshkent tibbiyot akademiyasi, atrof muhit gigienasi kafedrası

Sog'lom o'sish va rivojlanish aholi shu jumladan, bolalar va o'smirlar salomatligi kelajakda mamlakat farovonligini ta'minlashning bir usuli sifatida qaraladi. Shu sababli mamlakatimizda o'tkir yuqumli va parazitar kasalliklarni aholi orasida tugatish maqsadida milliy profilaktik emlash joriy qilingan. Jumladan, rotavirusga qarshi kurashishning yagona chorasi ham emlashdir! Kasallikni rotaviruslar qo'zg'atadi. Infeksiya manbai- bu kasallikning klinik alomatlari yaqqol namoyon bo'lgan yoki yashirincha kechadigan bemorlar bo'lib, ular virus tashuvchilari deb ataladi. Bir odamdan boshqa odamga maishiy jihozlar, uy-ro'zg'or buyumlari, tayyorlangan oziq-ovqat mahsulotlari orqali yuqadi. Xalq orasida bu kasallikni "iflos qo'l kasalligi" yoki "oshqozon grippi" deb ham atiladi.

Ushbu virus sovuqqa chidamli bo'ladi. Virus havo harorati nol gradusga yetganda ham omon qolishi mumkin. Kasallikka chalinish yanvar-mart oylarida ayniqsa ko'payadi. Bemor kasallikni yuqtirgandan so'ng, kasallik alomatlari paydo bo'lguncha o'rta hisobda 1 kundan 4 kungacha vaqt o'tadi. Kasallik keskin boshlanadi-tana harorati birdaniga yuqori 38-39 darajagacha ko'tarilib, 1-2 kun tushmaydi. Kasallik boshlanishiga oddiy tumov va tomoq og'rihi ko'rinishida namoyon bo'lishi mumkin. Bunday hollarda infeksiyaga nafas yo'llari kasalligi yoki gripp deb tashxis qo'yilishi mumkin, rotavirus gripp emas, unga tashxis qo'yishda adashmaslik lozim. Virus asosan oshqozon-ichak yo'lida tarqala boshlaydi. Natijada, ovqat hazm qilish fermentlari ishini izdan chiqarib, ko'ngil aynishi ich ketishiga sabab bo'ladi. Ko'p hollarda kasallik qayt qilishdan boshlanadi, o'sha kunning o'zidayoq yoki ertasida ich ketishi kuzatiladi. Bu rotavirus infeksiyasining alomatlaridan biridir. Bir kunda 20 martagacha suvsimon suyuqlik keladi. Bola 1 kecha-kunduzda 1 litrdan ko'proq suyuqlik yo'qotishi mumkin. Bu esa tananing suvsizlanishiga olib keladi. Tana og'irligining 8% dan ortiq miqdorda suyuqlik yo'qotilishi xavfli hisoblanadi, 10% dan ortiq suv yo'qotilishi esa o'limga olib kelishi mumkin.

Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha har yili 275 million yosh bolalar va katta yoshdagi insonlar diareya kasalligiga chalinishi qayd etiladi. Shundan taxmiman yarmi rotavirus infeksiyasi kasalligidir. Dunyo bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda 3 yoshgacha bo'lgan bolalarning 90% i rotavirus infeksiyasi bilan kasallanishi kuzatilgan. JSST ning xabar berishicha, jahonda har yili 500000 gacha bolalar rotavirusdan nobud bo'lmoqda, 3 milliondan ortig'i esa shifoxonaga yotqiziladi. O'zbekistonda o'tkazilgan tadqiqotlar rotavirus infeksiyasi 5 yoshgacha bo'lgan bolalarda og'ir gastroenterit va o'lim holatlarini keltirib chiqarayotganligini ko'rsatadi. Vaksinatсияning joriy etilishi esa kasallikka chalinish holatini 30% ga kamaytirishga erishilgani aytib o'tiladi. Ma'lumotlarga e'tibor beradigan bo'lsak, rotavirus asosan, chaqaloqlarda yosh bolalarda kuzatiladi. Bundan xulosa qilish mumkinki, virus hali immuniteti yaxshi rivojlanmagan organizmlarda ko'p uchraydi. Sababi esa inson organizmi voyaga yetgan sari turli infeksiyalarga nisbatan organizm immunitetining barqarorligi ma'lum darajada ortadi, deyish mumkin. Shu o'rinda kasallikka qarshi emlash ham bu infeksiya bilan og'irgan bemorlarni kasallikning yengil shaklda o'tishiga yordam beradi deyish mumkin.

Rotavirus infeksiyasi ayniqsa, bolalarda va qariyalarda og'ir kechadi. Homilador ayollarning virusga chalinishi esa ham ona, ham bola hayotiga xavf soladi va homiladorlikni tugatishga xavf solishi mumkin. Kasallik vaqtida vaksina olish tavsiya etilmaydi. Mamlakatimizda Milliy emlash dasturi asosida bolalarni 2 oylik va 3 oyligida emlash orqali kasallik ma'lum darajada kamaydi. Ammo, rotavirus infeksiyasiga qarshi emlangan insonlarda umrbod immunitet hosil bo'lmaydi. Vaksinatсия yuqumli kasalliklarga qarshi kurashning yagona samarali usuli hisoblanadi. Shu o'rinda aytish joizki, O'zbekiston Respublikasi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasining bergan ma'lumotlariga ko'ra O'zbekiston hududida 2017-yilda qizamiq va qizilcha kasalligi, 2018-yilda bezgak kasalligi tugatilganligi to'g'risida Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti sertifikatlari olindi, o'lat, vabo, shol, difteriya, qoqshol kasalliklari umuman qayd etilmadi. Rotavirus infeksiyasi bilan emlangandan so'ng doimiy

immunitetning hosil bo'lmashligi bu infeksiya bilan doimiy kurashish kerakligini va mavzuning dolzarbliligini belgilab, bir nechta muammolarni keltirib chiqaradi.

Tadqiqot maqsadi: Rotavirus infeksiyasining xususiyatlari o'rganish va bu kasallikni oldini olish chora-tadbirlarini yangilash va aholi orasida profilaktik chora-tadbirlarni keng targ'ib etish.

Tadqiqot obyektlari va usullari: Olmazor tumanida 16 va 18 oilaviy poliklinikaga murojaatlar soni, tadqiqot olib borishda bemorlardan olingan so'rovnoma natijalaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi:

Olib borilgan tadqiqot natijalaridan ma'lum bo'ldiki hozirgi kunda Olmazor tumanida istiqomad qilayotgan bolalar o'rtasida rotavirus infeksiyasiga qarshi emlash ishlari faol o'z vaqtida olib borilganligi sababli bu tumandagi bolalar orasida rotavirus infeksiyasi tarqalish xavfi mavjud emas. Lekin aholi orasida bu kasallikning paydo bo'lmashligi va rivojlanishini oldini olish maqsadida sanitar targ'ibot ishlarini muntazam olib borish muhimligini ham unutmash lozimligi e'tirof etildi. Jumladan, rotavirusga qarshi emlash 1996-yil 29-avgust kuni "Fuqarolarning sog'lig'ini saqlash to'g'risida" gi, 1992-yil 3-iyuldagi "Davlat sanitariya nazorati to'g'risida" gi qonunlar va Xalqaro Sog'liqni Saqlash Tashkilotining olib borayotgan immunizatsiya siyosati asosida, shuningdek, SanQvaM 0239-07/3 asosida Milliy emlash o'tkaziladi. Kasallikni oldini olishda gigiyenik choralar, o'z vaqtida qo'lni yuvib yurish va yuvilmagan hal mevavataomlarni iste'mol qilishdan bolalarni ogohlantirish va tushuntirishlarini yaxshi yo'lga qo'yilganligi ta'kidlandi. Kattalarda rotavirus infeksiyasining alomatlarini ko'pincha hazmsizlikka o'xshaydi va birmuncha yengil kechadi. Rotavirus infeksiyasiga chalingan bemorlarga sut va sut mahsulotlari, karam, sarimsoq, turp, shokolad, xom baliq, kolbasa, konserva mahsulotlarini iste'mol qilish tavsiya etilmaydi. Uning o'rniga yaxshilab qaynatilgan va bug'da pishirilgan baliq, go'sht va sabzavotlar iste'mol qilish maqsadga muvofiqdir. Kasallikdan sog'aygandan so'ng ham laktozasiz dietaga rioya qilish talab etiladi.

Xulosa. Rotavirus infeksiyasining oldini olishda avvalambor, shaxsiy gigiyena qoidalariga amal qilish talab etiladi. Jumladan: Bolalarni hojatxonaga borgandan keyin, ovqatdan oldin qo'llarini yuvishga o'rgatish, barcha iste'mol qilayotgan mahsulotlarimizni yaxshilab issiq suvda yuvish, vaqti-vaqti bilan xona uy havosini almashtirish kasallikning oldini olishga yordam beruvchi omillar hisoblanadi. Rotavirus infeksiyasiga qarshi emlanish ham kasallikning oldini olishga va yengil o'tishiga xizmat qiladi. Kasallik yuqqandan so'ng esa iloji boricha sog'lom insonlar bilan aloqada bo'lmash kerak. Kasallikni davolashda birinchi yordam parhezga o'tish bo'lishi mumkin. Bu kasallikda xom mahsulotlarni va sut mahsulotlarini iste'mol qilmaslik kerak, chunki tarkibida laktoza bo'lgan moddalar infeksiyaning yanada ko'payishiga imkon yaratadi.

**JANUBIY VILOYATLARIDA XIZMAT QILAYOTGAN SERJANTLAR
TARKIBIDAGI SHARTNOMA ASOSIDAGI HARBIY XIZMATCHILARNING
ZOOZ TERI LEYSHMANIOZI BILAN KASALLANISH TAHLILI**

Xushvaktov A.S., Rustamov A.A., Eshmamatov R.SH.

Ilmiy rahbar: Qutliyev J.A.

Qurolli Kuchlar Harbiy tibbiyot akademiyasi.

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda zamonaviy armiyani shakillantirishda har taraflama sog'lom professional harbiy xizmatchilarning o'rnini beqiyos bo'lib, milliy armiyamizning asosini tashkil etuvchi serjantlar salomatligini muhofaza etish, ularning xizmat sharoitlarini mo'tadillashtirish, harbiy jamoalarda turli yuqumli va parazitar kasalliklarning oldini olish masalasi ayni vaqtdagi harbiy tibbiyot sohasi mutaxassislarining oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir.

Tadqiqotning maqsadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi Respublikamizning janubiy viloyatlari hisoblangan Qashqadaryo, Surxandaryo va Buxoro viloyatlardagi harbiy qisim va